

Oleżalek egz

Zrób z tego notatki pod egzamin

Egzamin pisemny odbędzie się w siedzibie Uczelni podczas sesji egzaminacyjnej (dokładny termin będzie opublikowany w WPS). Będzie wyznaczony jeden termin w czasie sesji zwykłej (I połowa lipca 2026 r.) i jeden termin w sesji poprawkowej (II połowa września 2026 r.).

Zakresu materiału na egzamin przedstawia się następująco:

Klasyfikacja organów ochrony prawnej

Sąd Najwyższy

Sądy powszechne

Sądy administracyjne

Sądy wojskowe

Krajowa Rada Sądownictwa

Trybunał Konstytucyjny

Trybunał Stanu

Organy quasi-sądowe

Najwyższa Izba Kontroli

Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji

Prokuratura

Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów

Służba Ochrony Państwa

Rzecznik Praw Obywatelskich

Rzecznik Praw Dziecka

Adwokatura

Radcowie prawni

Notariat

Komornicy sądowi

Rzecznicy patentowi

Doradcy podatkowi

Prawo wyborcze do Sejmu

Wybory powszechne równe bezpośrednie i proporcjonalne odbywają się w głosowaniu prawnym art 96

Powszechność oznacza że prawo głosu ma każdy obywatel po ukończeniu 18 lat czynne prawo wyborcze natomiast kandydować może obywatel mający prawo wybierania który ukończył 21 lat (bierne prawo wyborcze)

Mandat wolny

Status prawny posła

Zasada niepołączalności

Skrócenie kadencji Sejmu

Marszałek Sejmu art 110 ust 2

Prezydium Sejmu i konwent seniorów

Tryb pracy Sejmu

Pracuje w trybie parlamentarnym czyli jest gotowy do działania przez cały okres 4 letniej kadencji
Posiedzenia są jawne. Jawność można wyłączyć bezwzględną większością głosów.
Zasada autonomii Sejmu
Funkcja kontrolną Sejmu

Interpelacja a zapytanie poselskie
Co oznacza wotum nieufności i dlaczego służy ono stabilności państwa

Środki kontroli posłów
Marszałek senatu (opiekun polonii)

Rola senatu w procesie ustawodawczym
Milczenie organu
Funkcja kreacyjna senatu
Senat jako opiekun Polaków za granicą
Udział senatu w referendach i umowach międzynarodowych

Inicjatywą ustawodawczą art 118 rp
Drogą ustawy w Sejmie
Etap senatu
Etap prezydenta
Tryby szczególne

Egzekutywa prezydent RP
Zasady wyboru
Kadencja i przysięga
Relacje z władzą ustawodawczą
Główne funkcje
Relacje z władzą wykonawczą
Uprawnienia w zakresie obronności
Akty urzędowe prezydenta
Prerogatywy
Odpowiedzialność prezydenta

Administracja rządowa centralna i terenowa
Rada ministrów
Tryb powoływania rm
Główne uprawnienia premiera
Rola ministrów
Sekretarze i podsekretarze stanu
Organizacja wewnętrzna
Zadania i kompetencje rm
Akty prawa wydawane przez rm i ministrów
Odpowiedzialność rm
Urzędy centralne i administracja centralna

Wojewoda reprezentant rm w województwie
Funkcje i kompetencje wojewody
Administracja zespolona w województwie
Administracja niezespolona

Sądy i Trybunały
 Powszechne
 Administracyjne
 Wojskowe
 Sąd najwyższy
 KRS
 Trybunały

Władza Sądownicza w RP
 Zasady ustrojowe
 Niezawisłość sędziowska
 Dwuinstancyjność
 Prawo do sądu

Struktura władzy sądowniczej
 Sąd najwyższy

[Pokaż więcej](#)[Pokaż mniej](#)

Ułożę to jako notatki do nauki: definicje, kompetencje, różnice między podobnymi instytucjami i rzeczy, które często padają na egzaminie. Sprawdzę też podstawowe artykuły Konstytucji, żeby nie oprzeć się tylko na pamięci.

Poniżej masz uporządkowane notatki pod egzamin. Zrobiłem je tak, żeby można było uczyć się po kolei, ale też żeby łatwo porównywać podobne instytucje.

1. Organy ochrony prawnej — klasyfikacja

Organy ochrony prawnej to organy i instytucje, których zadaniem jest ochrona porządku prawnego, praw jednostki, interesu publicznego, legalności działania państwa albo prawidłowego stosowania prawa.

Można je podzielić na kilka grup:

1. Organy wymiaru sprawiedliwości

To sądy, które rozstrzygają sprawy w imieniu Rzeczypospolitej Polskiej. Należą do nich:

- Sąd Najwyższy,
- sądy powszechne,
- sądy administracyjne,
- sądy wojskowe.

Konstytucja wskazuje, że wymiar sprawiedliwości sprawują właśnie: Sąd Najwyższy, sądy powszechne, sądy administracyjne i sądy wojskowe. Postępowanie sądowe jest co najmniej dwuinstancyjne, a sądy i

trybunały są władzą odrębną i niezależną od innych władz. [Konstytucyjny](#)

2. Trybunały

Trybunały nie są zwykłymi sądami powszechnymi, ale należą do władzy sądowniczej. Najważniejsze są:

- Trybunał Konstytucyjny,
- Trybunał Stanu.

Trybunał Konstytucyjny bada zgodność prawa z Konstytucją, a Trybunał Stanu służy do egzekwowania

odpowiedzialności konstytucyjnej najwyższych osób w państwie. [Konstytucyjny](#)

3. Organy kontroli państwowej i ochrony prawa

To organy, które nie zawsze same rozstrzygają spory, ale kontrolują legalność, chronią prawa obywateli albo interes publiczny. Należą tu przede wszystkim:

- Najwyższa Izba Kontroli,
- Rzecznik Praw Obywatelskich,
- Rzecznik Praw Dziecka,
- Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji.

NIK jest naczelnym organem kontroli państwowej i podlega Sejmowi. RPO stoi na straży praw i wolności człowieka i obywatela. KRRiT stoi na straży wolności słowa, prawa do informacji oraz interesu

publicznego w radiofonii i telewizji. [Konstytucyjny](#)

[Konstytucyjny](#)

4. Organy ścigania, bezpieczeństwa i ochrony porządku prawnego

Tu zalicza się między innymi:

- prokuraturę,
- Służbę Ochrony Państwa,
- częściowo także UOKiK, gdy działa jako organ administracyjny chroniący konkurencję i konsumentów.

Prokuratura wykonuje zadania w zakresie ścigania przestępstw oraz stoi na straży praworządności. SOP zajmuje się ochroną osób i obiektów oraz rozpoznawaniem i zapobieganiem zagrożeniom wobec

ochranianych osób i miejsc. [Gov.pl](#) [Państwa](#)

5. Organy quasi-sądowe

To organy, które nie są sądami, ale rozstrzygają sprawy w sposób podobny do sądu, często w procedurze administracyjnej albo specjalnej. Przykłady:

- Samorządowe Kolegia Odwoławcze,
- Krajowa Izba Odwoławcza,
- komisje dyscyplinarne,
- organy regulacyjne wydające decyzje administracyjne.

Ich cechą charakterystyczną: rozstrzygają spór albo sprawę indywidualną, ale ich decyzje zwykle mogą być potem kontrolowane przez sąd.

6. Zawody prawnicze i organy pomocy prawnej

Do tej grupy należą:

- adwokaci,
- radcowie prawni,
- notariusze,
- komornicy sądowi,
- rzecznicy patentowi,
- doradcy podatkowi.

Nie są to klasyczne organy państwa, ale pełnią funkcje ochrony prawnej, bo pomagają obywatelom korzystać z prawa, reprezentują strony, sporządzają akty prawne albo wykonują orzeczenia sądowe.

2. Sąd Najwyższy

Sąd Najwyższy jest najważniejszym sądem w systemie sądów powszechnych i wojskowych, ale nie jest „trzecią instancją” w każdej sprawie. Jego główne znaczenie polega na nadzorze judykacyjnym, czyli nadzorze nad orzecznictwem sądów powszechnych i wojskowych.

Najważniejsze zadania Sądu Najwyższego:

- rozpoznaje skargi kasacyjne i inne środki zaskarżenia przewidziane w ustawach,
- podejmuje uchwały wyjaśniające zagadnienia prawne,
- dba o jednolitość orzecznictwa,
- stwierdza ważność wyborów do Sejmu i Senatu oraz wyboru Prezydenta,
- stwierdza ważność referendum ogólnokrajowego,
- rozpatruje protesty wyborcze.

Konstytucja wskazuje, że Sąd Najwyższy sprawuje nadzór nad działalnością sądów powszechnych i wojskowych w zakresie orzekania. Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego powołuje Prezydent na

sześćioletnią kadencję. [Konstytucyjny](#)

3. Sądy powszechne

Sądy powszechne rozpoznają większość spraw obywateli. Zajmują się sprawami cywilnymi, karnymi, rodzinnymi, pracy, ubezpieczeń społecznych i gospodarczymi.

Struktura sądów powszechnych:

- sądy rejonowe,
- sądy okręgowe,

- sądy apelacyjne.

Sądy powszechne są sądami „domyślnymi”, ponieważ rozpoznają wszystkie sprawy, które nie zostały ustawowo zastrzeżone dla innych sądów, np. sądów administracyjnych albo wojskowych. Konstytucja mówi wprost, że sądy powszechne sprawują wymiar sprawiedliwości we wszystkich sprawach z

wyjątkiem tych, które ustawy przekazują innym sądom. [Konstytucyjny](#)

4. Sądy administracyjne

Sądy administracyjne kontrolują administrację publiczną. Ich zadaniem nie jest zastępowanie organu administracji w wydawaniu decyzji, ale sprawdzanie, czy administracja działała zgodnie z prawem.

Struktura:

- wojewódzkie sądy administracyjne — WSA,
- Naczelny Sąd Administracyjny — NSA.

Sądy administracyjne rozpoznają między innymi skargi na:

- decyzje administracyjne,
- postanowienia administracyjne,
- bezczynność organu,
- przewlekłość postępowania,
- akty prawa miejscowego,
- niektóre uchwały organów samorządu terytorialnego.

Najważniejsze do zapamiętania: sąd administracyjny bada legalność działania administracji, czyli zgodność z prawem. Co do zasady nie ocenia, czy decyzja była „słuszna życiowo”, tylko czy była legalna.

Konstytucja wskazuje, że NSA i inne sądy administracyjne sprawują kontrolę działalności administracji publicznej, w tym kontrolę zgodności z ustawami uchwał samorządu i aktów normatywnych terenowych

organów administracji rządowej. [Konstytucyjny](#)

5. Sądy wojskowe

Sądy wojskowe są wyspecjalizowanymi sądami zajmującymi się sprawami dotyczącymi wojska i żołnierzy, w zakresie określonym ustawami. Nie rozpoznają zwykłych spraw obywateli. Są częścią wymiaru sprawiedliwości, ale mają szczególną właściwość.

Do zapamiętania: sądy wojskowe są sądami szczególnymi ze względu na przedmiot i podmiot spraw, ale nie są sądami wyjątkowymi. Sąd wyjątkowy albo tryb doraźny może być ustanowiony tylko na czas wojny.

[Konstytucyjny](#)

6. Krajowa Rada Sądownictwa

KRS stoi na straży niezależności sądów i niezawisłości sędziów. Jej najważniejsza funkcja to udział w procedurze powoływania sędziów.

Najważniejsze kompetencje:

- przedstawia Prezydentowi wnioski o powołanie sędziów,
- stoi na straży niezależności sądów i niezawisłości sędziów,
- może występować do Trybunału Konstytucyjnego w sprawach dotyczących niezależności sądów i niezawisłości sędziów.

Konstytucja wskazuje, że sędziowie są powoływani przez Prezydenta na wniosek KRS, na czas

Trybunał

nieoznaczony. [Konstytucyjny](#)

7. Trybunał Konstytucyjny

Trybunał Konstytucyjny kontroluje zgodność prawa z Konstytucją. Nie rozstrzyga zwykłych spraw karnych czy cywilnych obywateli. Jego zadaniem jest kontrola norm prawnych.

Najważniejsze kompetencje TK:

- orzeka o zgodności ustaw i umów międzynarodowych z Konstytucją,
- orzeka o zgodności ustaw z ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi,
- orzeka o zgodności przepisów wydawanych przez centralne organy państwowe z Konstytucją, ustawami i umowami międzynarodowymi,
- rozpoznaje skargi konstytucyjne,
- rozstrzyga spory kompetencyjne między centralnymi konstytucyjnymi organami państwa,
- orzeka o zgodności z Konstytucją celów lub działalności partii politycznych.

Dobrze zapamiętać różnicę: sąd stosuje prawo w konkretnej sprawie, a TK bada, czy samo prawo jest

Trybunał

zgodne z Konstytucją. [Konstytucyjny](#)

8. Trybunał Stanu

Trybunał Stanu służy do egzekwowania odpowiedzialności konstytucyjnej najwyższych osób w państwie.

Przed Trybunałem Stanu mogą odpowiadać między innymi:

- Prezydent RP,
- Prezes Rady Ministrów,
- członkowie Rady Ministrów,
- Prezes NBP,

- Prezes NIK,
- członkowie KRRiT,
- Naczelny Dowódca Sił Zbrojnych,
- posłowie i senatorowie w określonym zakresie.

Odpowiedzialność przed Trybunałem Stanu dotyczy naruszenia Konstytucji lub ustawy w związku z

zajmowanym stanowiskiem albo zakresem urzędowania. [Konstytucyjny](#)

Najprostsza różnica:

- Trybunał Konstytucyjny — kontroluje akty prawne.
- Trybunał Stanu — sędzi najwyższe osoby w państwie za delikty konstytucyjne.

9. Najwyższa Izba Kontroli

NIK jest naczelnym organem kontroli państwowej i podlega Sejmowi. Działa na zasadzie kolegalności.

NIK kontroluje:

- organy administracji rządowej,
- NBP,
- państwowe osoby prawne,
- inne państwowe jednostki organizacyjne,
- samorząd terytorialny w określonym zakresie,
- podmioty korzystające z majątku lub środków publicznych.

Kryteria kontroli NIK:

- legalność,
- gospodarność,
- celowość,
- rzetelność.

Przy samorządzie zakres jest węższy: legalność, gospodarność i rzetelność. NIK przedstawia Sejmowi między innymi analizę wykonania budżetu państwa, opinię w sprawie absolutorium dla Rady Ministrów

oraz informacje o wynikach kontroli. [Kontroli.](#)

10. Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji

KRRiT jest konstytucyjnym organem ochrony prawa w obszarze mediów. Stoi na straży:

- wolności słowa,

- prawa do informacji,
- interesu publicznego w radiofonii i telewizji.

KRRiT wydaje rozporządzenia, a w sprawach indywidualnych podejmuje uchwały. Jej członkowie są

powoływani przez Sejm, Senat i Prezydenta. [Konstytucyjny](#)

11. Prokuratura

Prokuratura stoi na straży praworządności i zajmuje się ściganiem przestępstw.

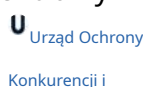
Najważniejsze zadania:

- prowadzenie i nadzorowanie postępowań przygotowawczych,
- wnoszenie aktów oskarżenia,
- udział w postępowaniach sądowych,
- ochrona praworządności,
- podejmowanie działań w sprawach cywilnych, administracyjnych i innych, jeżeli wymaga tego ochrona praworządności lub interesu społecznego.

Najważniejsza cecha organizacyjna: prokuratura jest strukturą hierarchiczną. Prokurator niższego szczebla podlega przełożonym.

12. UOKiK

Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów jest centralnym organem administracji rządowej

odpowiedzialnym za ochronę konkurencji i konsumentów. [Konsumentów](#)

Najważniejsze zadania UOKiK:

- przeciwdziałanie praktykom ograniczającym konkurencję,
- kontrola koncentracji przedsiębiorców,
- ochrona zbiorowych interesów konsumentów,
- zwalczanie klauzul abuzywnych,
- nakładanie kar administracyjnych,
- prowadzenie postępowań wobec przedsiębiorców.

Do zapamiętania: UOKiK nie rozstrzyga zwykłego prywatnego sporu między jednym konsumentem a przedsiębiorcą, tylko zajmuje się przede wszystkim interesem publicznym i zbiorowymi interesami konsumentów.

13. Służba Ochrony Państwa

SOP jest formacją odpowiedzialną za ochronę najważniejszych osób i obiektów państwowych.

Zadania SOP:

- ochrona Prezydenta RP,
- ochrona Prezesa Rady Ministrów,
- ochrona innych najważniejszych osób w państwie,
- ochrona delegacji zagranicznych,
- ochrona wybranych obiektów państwowych,
- rozpoznawanie i zapobieganie zagrożeniom.

SOP wykonuje zadania ochronne, administracyjno-porządkowe i operacyjno-rozpoznawcze w zakresie ochrony osób i obiektów.

14. Rzecznik Praw Obywatelskich

RPO stoi na straży wolności i praw człowieka i obywatela. Jest powoływany przez Sejm za zgodą Senatu na 5 lat. Jest niezawisły, niezależny od innych organów państwowych i odpowiada jedynie przed Sejmem.

 Trybunał

Konstytucyjny

RPO może:

- badać sprawy naruszenia praw obywatelskich,
- żądać wyjaśnień od organów,
- przystępować do postępowań,
- wnosić skargi i kasacje w określonych sprawach,
- występować do Trybunału Konstytucyjnego,
- przedstawiać organom państwa wystąpienia i wnioski.

Najważniejsze: RPO nie zastępuje sądu, ale może pomagać w ochronie praw jednostki, zwłaszcza gdy naruszenia dokonuje organ władzy publicznej.

15. Rzecznik Praw Dziecka

RPD stoi na straży praw dziecka określonych w Konstytucji, Konwencji o prawach dziecka i innych przepisach. Działa z poszanowaniem odpowiedzialności, praw i obowiązków rodziców, kierując się

 Rzecznik Praw

dobrem dziecka. [Dziecka](#)

Chroni między innymi:

- prawo dziecka do życia i zdrowia,
- prawo do wychowania w rodzinie,
- prawo do nauki,

- prawo do ochrony przed przemocą,
- prawo do godziwych warunków socjalnych.

16. Adwokatura

Adwokaci udzielają pomocy prawnej. Ich podstawowe zadania to:

- udzielanie porad prawnych,
- sporządzanie opinii prawnych,
- reprezentowanie stron przed sądami i organami,
- występowanie jako obrońcy w sprawach karnych,
- występowanie jako pełnomocnicy w innych sprawach.

Adwokat jest zawodem zaufania publicznego. Ma obowiązek zachowania tajemnicy zawodowej.

17. Radcowie prawni

Radcowie prawni również świadczą pomoc prawną. Ich zadania są podobne do adwokatów:

- porady prawne,
- opinie prawne,
- reprezentacja przed sądami i urzędami,
- obsługa prawna przedsiębiorców, instytucji i osób fizycznych.

Obecnie różnice między adwokatem a radcą prawnym są niewielkie. W praktyce oba zawody mogą reprezentować klientów w większości spraw, w tym także w sprawach karnych jako obrońcy, jeżeli spełniają ustawowe warunki.

18. Notariat

Notariusz jest osobą zaufania publicznego, która dokonuje czynności notarialnych. Jego zadaniem nie jest prowadzenie sporu, ale zapewnienie bezpieczeństwa prawnego czynności.

Notariusz sporządza między innymi:

- akty notarialne,
- poświadczenia,
- protokoły,
- akty poświadczenia dziedziczenia,
- wypisy, odpisy i wyciągi dokumentów.

Najważniejsze: notariusz działa prewencyjnie. Ma zapobiegać sporom przez nadanie czynnościom prawidłowej formy prawnej.

19. Komornicy sądowi

Komornik sądowy wykonuje orzeczenia sądowe w drodze egzekucji. Nie rozstrzyga, kto ma rację, tylko wykonuje tytuł wykonawczy, np. prawomocny wyrok z klauzulą wykonalności.

Zadania komornika:

- egzekucja świadczeń pieniężnych,
- egzekucja świadczeń niepieniężnych,
- doręczenia sądowe w określonych przypadkach,
- sporządzanie protokołów stanu faktycznego,
- wykonywanie zabezpieczeń.

Najprościej: sąd wydaje orzeczenie, a komornik pomaga je przymusowo wykonać.

20. Rzecznicy patentowi

Rzecznicy patentowi zajmują się ochroną własności przemysłowej.

Pomagają w sprawach dotyczących:

- patentów,
- znaków towarowych,
- wzorów przemysłowych,
- wzorów użytkowych,
- oznaczeń geograficznych,
- postępowań przed Urzędem Patentowym RP.

Ich rola polega na specjalistycznej pomocy prawno-technicznej w sprawach własności intelektualnej.

21. Doradcy podatkowi

Doradcy podatkowi świadczą profesjonalną pomoc w sprawach podatkowych.

Zajmują się między innymi:

- poradami podatkowymi,
- sporządzaniem opinii,
- prowadzeniem ksiąg i ewidencji podatkowych,
- sporządzaniem deklaracji podatkowych,
- reprezentowaniem podatników przed organami podatkowymi i sądami administracyjnymi.

Najważniejsze: doradca podatkowy łączy wiedzę prawną, podatkową i księgową.

22. Prawo wyborcze do Sejmu

Sejm składa się z 460 posłów. Wybory do Sejmu są:

- powszechne,
- równe,
- bezpośrednie,
- proporcjonalne,
- tajne.

Wynika to z art. 96 Konstytucji. [Konstytucyjny](#)

Powszechność oznacza, że prawo wybierania ma każdy obywatel spełniający ustawowe warunki. Czynne prawo wyborcze w wyborach do Sejmu i Senatu ma obywatel polski, który najpóźniej w dniu głosowania kończy 18 lat. Nie ma prawa wybierania osoba pozbawiona praw publicznych, pozbawiona praw wyborczych albo ubezwłasnowolniona prawomocnym orzeczeniem sądu. [Sejm API](#)

Bierne prawo wyborcze do Sejmu oznacza prawo kandydowania. Do Sejmu może kandydować obywatel polski mający prawo wybierania, który najpóźniej w dniu wyborów kończy 21 lat. Do Senatu granica wynosi 30 lat, a na Prezydenta 35 lat. [Sejm API](#)

Równość wyborów oznacza, że każdy wyborca ma taką samą liczbę głosów, a głosy powinny mieć zbliżoną siłę.

Bezpośredniość oznacza, że wyborca głosuje bezpośrednio na kandydatów/listy, a nie przez elektorów.

Proporcjonalność oznacza, że mandaty są dzielone między listy kandydatów proporcjonalnie do uzyskanego poparcia.

Tajność głosowania oznacza, że nikt nie może zmuszać wyborcy do ujawnienia, jak głosował.

23. Mandat wolny i status prawny posła

Mandat wolny oznacza, że poseł jest przedstawicielem całego Narodu, a nie tylko swoich wyborców, partii albo okręgu. Nie wiążą go instrukcje wyborców.

Konstytucja w art. 104 wskazuje, że posłowie są przedstawicielami Narodu i nie wiążą ich instrukcje

wyborców. [Konstytucyjny](#)

Status prawny posła obejmuje:

- prawa poselskie,
- obowiązki poselskie,
- immunitet,
- zasadę niepołączalności,
- ochronę mandatu,
- obowiązek złożenia ślubowania.

Posel ma immunitet materialny i formalny.

Immunitet materialny oznacza, że poseł nie odpowiada prawnie za działalność wchodzącą w zakres sprawowania mandatu, także po jego wygaśnięciu. Odpowiada za nią zasadniczo tylko przed Sejmem.

Immunitet formalny oznacza, że od dnia ogłoszenia wyników wyborów do dnia wygaśnięcia mandatu poseł nie może być pociągnięty do odpowiedzialności karnej bez zgody Sejmu. Poseł nie może być też zatrzymany lub aresztowany bez zgody Sejmu, poza szczególnym przypadkiem ujęcia na gorącym

uczynku. [Konstytucyjny](#)

24. Zasada niepołączalności

Zasada niepołączalności oznacza zakaz łączenia mandatu posła z określonymi funkcjami publicznymi albo stanowiskami.

Mandatu posła nie można łączyć między innymi z funkcją:

- senatora,
- Prezesa NBP,
- Prezesa NIK,
- RPO,
- RPD,
- członka KRRiT,
- ambasadora,
- zatrudnieniem w administracji rządowej,
- funkcją sędziego,
- funkcją prokuratora,
- służbą wojskową,
- funkcją policjanta,
- funkcją funkcjonariusza służb ochrony państwa.

Zakaz ten ma chronić niezależność mandatu i zasadę podziału władzy. [Konstytucyjny](#)

25. Skrócenie kadencji Sejmu

Kadencja Sejmu trwa 4 lata. Skrócenie kadencji Sejmu oznacza jednocześnie skrócenie kadencji Senatu.

Skrócenie kadencji może nastąpić:

- przez sam Sejm — uchwałą większością co najmniej 2/3 ustawowej liczby posłów,
- przez Prezydenta — tylko w przypadkach określonych w Konstytucji, np. przy niepowołaniu Rady Ministrów w przewidzianym trybie albo w sytuacji dotyczącej ustawy budżetowej.

Po skróceniu kadencji Prezydent zarządza wybory do Sejmu i Senatu. [Konstytucyjny](#)

26. Marszałek Sejmu

Marszałek Sejmu jest najważniejszym organem wewnętrznym Sejmu.

Zadania Marszałka Sejmu:

- przewodniczy obradom Sejmu,
- strzeże praw Sejmu,
- reprezentuje Sejm na zewnątrz,
- kieruje pracami Sejmu,
- zwołuje posiedzenia,
- nadaje bieg projektom ustaw,
- czuwa nad porządkiem obrad,
- w określonych przypadkach zastępuje Prezydenta RP.

Konstytucja w art. 110 ust. 2 wskazuje, że Marszałek Sejmu przewodniczy obradom Sejmu, strzeże praw

Sejmu i reprezentuje Sejm na zewnątrz. [Konstytucyjny](#)

27. Prezydium Sejmu i Konwent Seniorów

Prezydium Sejmu tworzą Marszałek i wicemarszałkowie. Jest to organ kierowniczy Sejmu. Zajmuje się organizacją prac Sejmu.

Konwent Seniorów jest organem zapewniającym współpracę klubów poselskich i władz Sejmu. Ma znaczenie polityczno-organizacyjne. Pomaga ustalać porządek prac i przebieg posiedzeń.

Różnica:

- Prezydium Sejmu — organ kierowniczy.
- Konwent Seniorów — organ konsultacyjny i polityczno-organizacyjny.

28. Tryb pracy Sejmu

Sejm pracuje w trybie permanencji. Oznacza to, że jest gotowy do działania przez całą kadencję, a nie tylko podczas krótkich sesji.

Sejm i Senat obradują na posiedzeniach. Posiedzenia Sejmu są jawne. Jawność może zostać wyłączona, jeżeli wymaga tego dobro państwa, ale potrzebna jest bezwzględna większość głosów w obecności co

najmniej połowy ustawowej liczby posłów. [Konstytucyjny](#)

29. Zasada autonomii Sejmu

Autonomia Sejmu oznacza, że Sejm sam określa swoją organizację wewnętrzną i tryb działania, przede wszystkim w Regulaminie Sejmu.

Przejawy autonomii Sejmu:

- uchwalanie regulaminu,
- wybór Marszałka i wicemarszałków,
- powoływanie komisji,
- organizowanie porządku prac,
- decydowanie o sposobie wykonywania obowiązków organów państwowych wobec Sejmu.

Konstytucja wskazuje, że organizację wewnętrzną i porządek prac Sejmu określa regulamin uchwalony

przez Sejm. [Konstytucyjny](#)

30. Funkcja kontrolna Sejmu

Sejm kontroluje Radę Ministrów. Wynika to z art. 95 ust. 2 Konstytucji. [Konstytucyjny](#)

Środki kontroli Sejmu i posłów:

- interpelacje poselskie,
- zapytania poselskie,
- pytania w sprawach bieżących,
- komisje sejmowe,
- komisje śledcze,
- wotum nieufności wobec Rady Ministrów,
- wotum nieufności wobec ministra,
- wotum zaufania,
- absolutorium budżetowe,
- kontrola przez NIK, która podlega Sejmowi.

31. Interpelacja a zapytanie poselskie

Interpelacja dotyczy spraw o istotnym znaczeniu i poważniejszym charakterze. Jest kierowana do Prezesa Rady Ministrów albo członków Rady Ministrów. Ma służyć kontroli rządu.

Zapytanie poselskie dotyczy spraw bardziej jednostkowych, aktualnych albo mniej rozbudowanych.

Różnica egzaminacyjna:

- interpelacja — sprawa poważniejsza, szersza, o istotnym znaczeniu publicznym;

- zapytanie — sprawa węższa, konkretna, często bieżąca.

Prezes Rady Ministrów i członkowie Rady Ministrów mają obowiązek odpowiedzieć na interpelacje i

zapytania poselskie w ciągu 21 dni. [Konstytucyjny](#)

32. Wotum nieufności

Wotum nieufności to forma parlamentarnej odpowiedzialności rządu przed Sejmem. Oznacza, że Sejm może doprowadzić do odwołania Rady Ministrów albo ministra.

W Polsce wobec całej Rady Ministrów obowiązuje konstruktywne wotum nieufności. Oznacza to, że Sejm może wyrazić Radzie Ministrów wotum nieufności tylko wtedy, gdy jednocześnie wskaże imiennie kandydata na nowego Prezesa Rady Ministrów.

Dlaczego to służy stabilności państwa? Bo nie wystarczy „obalić rząd”. Trzeba od razu wskazać alternatywę. To ogranicza chaos polityczny i zapobiega sytuacji, w której istnieje większość przeciwko rządowi, ale nie ma większości zdolnej stworzyć nowy rząd.

Wniosek musi zgłosić co najmniej 46 posłów, a Sejm uchwala wotum nieufności większością ustawowej

liczby posłów. [Konstytucyjny](#)

33. Senat

Senat jest drugą izbą parlamentu. Składa się ze 100 senatorów. Wybory do Senatu są powszechne,

bezpośrednie i tajne. Kadencja Senatu jest związana z kadencją Sejmu. [Konstytucyjny](#)

34. Marszałek Senatu

Marszałek Senatu kieruje pracami Senatu, reprezentuje Senat i przewodniczy jego obradom.

Często mówi się też, że Marszałek Senatu i Senat mają szczególną rolę w kontaktach z Polonią, czyli Polakami mieszkającymi za granicą. To bardziej funkcja polityczno-tradycyjna niż klasyczna kompetencja władcza.

35. Rola Senatu w procesie ustawodawczym

Po uchwaleniu ustawy przez Sejm Marszałek Sejmu przekazuje ustawę Senatowi.

Senat może:

- przyjąć ustawę bez zmian,
- uchwalić poprawki,
- uchwalić odrzucenie ustawy w całości,
- nie podjąć uchwały w terminie.

Senat ma na to 30 dni. Jeżeli Senat milczy, czyli nie podejmie uchwały w terminie 30 dni, ustawę uznaje się za uchwaloną w brzmieniu przyjętym przez Sejm. To jest właśnie „milczenie organu” w tym

kontekście. [Konstytucyjny](#)

Sejm może odrzucić poprawki Senatowi albo uchwałę Senatu o odrzuceniu ustawy bezwzględną większością głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów.

36. Funkcja kreacyjna Senatu

Funkcja kreacyjna oznacza udział Senatu w powoływaniu albo zatwierdzaniu obsady niektórych organów państwowych.

Przykłady:

- zgoda Senatu na powołanie Prezesa NIK,
- zgoda Senatu na powołanie RPO,
- powoływanie części członków KRRiT,
- udział w powoływaniu innych organów, jeżeli przewidują to ustawy.

37. Senat a referendum i umowy międzynarodowe

W sprawach o szczególnym znaczeniu dla państwa może być przeprowadzone referendum ogólnokrajowe.

Referendum może zarządzić:

- Sejm,
- Prezydent RP za zgodą Senatu.

Zgoda Senatu jest wymagana, gdy referendum ogólnokrajowe zarządza Prezydent. Senat bierze też udział w procedurach dotyczących niektórych ustaw związanych z ratyfikacją umów międzynarodowych,

ponieważ uczestniczy w procesie ustawodawczym. [Konstytucyjny](#)

38. Inicjatywa ustawodawcza

Inicjatywa ustawodawcza to prawo wniesienia projektu ustawy do Sejmu.

Prysługuje:

- posłom,
- Senatowi,
- Prezydentowi RP,
- Radzie Ministrów,
- grupie co najmniej 100 000 obywateli mających prawo wybierania do Sejmu.

Wnioskodawca musi przedstawić skutki finansowe wykonania projektu ustawy. [Konstytucyjny](#)

39. Droga ustawy — podstawowy proces ustawodawczy

Etap 1: inicjatywa ustawodawcza

Uprawniony podmiot wnosi projekt ustawy do Sejmu.

Etap 2: prace w Sejmie

Sejm rozpatruje projekt ustawy w trzech czytaniach. Mogą działać komisje sejmowe. Po zakończeniu prac Sejm głosuje nad ustawą.

Co do zasady Sejm uchwała ustawy zwykłą większością głosów w obecności co najmniej połowy

ustawowej liczby posłów, chyba że Konstytucja wymaga innej większości. [Konstytucyjny](#)

Etap 3: Senat

Senat może ustawę przyjąć, odrzucić, poprawić albo milczeć. Ma na to 30 dni, a przy projekcie pilnym 14 dni.

Etap 4: Prezydent

Po zakończeniu etapu senackiego ustawa trafia do Prezydenta. Prezydent może:

- podpisać ustawę,
- odmówić podpisania i skierować ustawę do ponownego rozpatrzenia przez Sejm, czyli zastosować weto,
- skierować ustawę do Trybunału Konstytucyjnego przed podpisaniem.

Zwykły termin podpisania ustawy przez Prezydenta wynosi 21 dni. Przy projekcie pilnym termin wynosi 7

dni. [Konstytucyjny](#)

Etap 5: ogłoszenie

Po podpisaniu ustawy Prezydent zarządza jej ogłoszenie w Dzienniku Ustaw. Ustawa zaczyna obowiązywać po wejściu w życie, zwykle po *vacatio legis*.

40. Tryby szczególne ustawodawstwa

Najważniejsze tryby szczególne:

- tryb pilny,
- ustawa budżetowa,
- ustawa o zmianie Konstytucji,
- ustawa wyrażająca zgodę na ratyfikację umowy międzynarodowej,
- projekty kodeksów,

- obywatelska inicjatywa ustawodawcza.

Tryb pilny może nadać projektowi Rada Ministrów, ale nie wszystkim projektom. Nie można stosować trybu pilnego między innymi do projektów podatkowych, wyborczych, ustrojowych i kodeksów. W trybie

pilnym Senat ma 14 dni, a Prezydent 7 dni. [Konstytucyjny](#)

41. Prezydent RP — egzekutywa

Prezydent RP jest częścią władzy wykonawczej obok Rady Ministrów. Jest najwyższym przedstawicielem RP i gwarantem ciągłości władzy państwowej. Czuwa nad przestrzeganiem Konstytucji, stoi na straży suwerenności, bezpieczeństwa państwa oraz nienaruszalności i niepodzielności terytorium.

[Konstytucyjny](#)

42. Wybór Prezydenta

Prezydent jest wybierany przez Naród w wyborach:

- powszechnych,
- równych,
- bezpośrednich,
- tajnych.

Kadencja Prezydenta trwa 5 lat. Ta sama osoba może być wybrana ponownie tylko raz.

Na Prezydenta może kandydować obywatel polski, który najpóźniej w dniu wyborów kończy 35 lat i korzysta z pełni praw wyborczych do Sejmu. Kandydata zgłasza co najmniej 100 000 obywateli mających

prawo wybierania do Sejmu. [Konstytucyjny](#)

43. Kadencja i przysięga Prezydenta

Kadencja Prezydenta rozpoczyna się w dniu objęcia urzędu. Prezydent obejmuje urząd po złożeniu przysięgi przed Zgromadzeniem Narodowym.

Odmowa złożenia przysięgi oznaczałaby brak objęcia urzędu.

44. Relacje Prezydenta z władzą ustawodawczą

Prezydent wobec Sejmu i Senatu:

- zarządza wybory do Sejmu i Senatu,
- zwołuje pierwsze posiedzenie nowo wybranego Sejmu i Senatu,
- może skrócić kadencję Sejmu w przypadkach konstytucyjnych,

- ma inicjatywę ustawodawczą,
- podpisuje ustawy,
- może zastosować weto ustawodawcze,
- może skierować ustawę do Trybunału Konstytucyjnego,
- może zarządzić referendum ogólnokrajowe za zgodą Senatu,
- może wygłosić orędzie do Sejmu, Senatu lub Zgromadzenia Narodowego.

45. Relacje Prezydenta z Radą Ministrów

Prezydent bierze udział w powoływaniu rządu:

- desygnuje Prezesa Rady Ministrów,
- powołuje Prezesa Rady Ministrów i członków Rady Ministrów,
- odbiera przysięgę od członków rządu,
- przyjmuje dymisję Rady Ministrów,
- dokonuje zmian w składzie Rady Ministrów na wniosek premiera.

Może też zwołać Radę Gabinetową, czyli Radę Ministrów obradującą pod przewodnictwem Prezydenta.

Rada Gabinetowa nie ma jednak kompetencji Rady Ministrów. [Konstytucyjny](#)

46. Prezydent a obronność

Prezydent jest najwyższym zwierzchnikiem Sił Zbrojnych. W czasie pokoju sprawuje zwierzchnictwo za pośrednictwem Ministra Obrony Narodowej.

Kompetencje obronne:

- mianuje Szefa Sztabu Generalnego i dowódców rodzajów Sił Zbrojnych,
- na czas wojny mianuje Naczelnego Dowódcę Sił Zbrojnych na wniosek Prezesa Rady Ministrów,
- nadaje stopnie wojskowe,
- zarządza mobilizację i użycie Sił Zbrojnych do obrony państwa na wniosek Prezesa Rady Ministrów,
- korzysta z pomocy Rady Bezpieczeństwa Narodowego jako organu doradczego. [Konstytucyjny](#)

47. Akty urzędowe Prezydenta i prerogatywy

Prezydent wydaje akty urzędowe. Co do zasady wymagają one kontrasygnaty Prezesa Rady Ministrów. Kontrasygnata oznacza podpis premiera, który przejmuje odpowiedzialność polityczną przed Sejmem.

Prerogatywy to akty urzędowe Prezydenta niewymagające kontrasygnaty.

Przykłady prerogatyw:

- zarządzanie wyborów do Sejmu i Senatu,
- zwoływanie pierwszego posiedzenia Sejmu i Senatu,
- skracanie kadencji Sejmu w przypadkach konstytucyjnych,
- inicjatywa ustawodawcza,
- zarządzanie referendum ogólnokrajowego,
- podpisanie albo odmowa podpisania ustawy,
- wystąpienie z wnioskiem do Trybunału Konstytucyjnego,
- desygnowanie i powoływanie Prezesa Rady Ministrów,
- powoływanie sędziów,
- stosowanie prawa łaski,
- nadawanie obywatelstwa,
- powoływanie Pierwszego Prezesa SN,
- powoływanie Prezesa TK,
- powoływanie Prezesa NSA,
- zrzeczenie się urzędu. Trybunał [Konstytucyjny](#)

48. Odpowiedzialność Prezydenta

Prezydent nie ponosi odpowiedzialności politycznej przed Sejmem. Nie można go odwołać zwykłym wotum nieufności.

Prezydent może ponosić odpowiedzialność konstytucyjną przed Trybunałem Stanu za:

- naruszenie Konstytucji,
- naruszenie ustawy,
- popełnienie przestępstwa.

Postawienie Prezydenta w stan oskarżenia następuje uchwałą Zgromadzenia Narodowego większością co najmniej 2/3 ustawowej liczby członków Zgromadzenia Narodowego, na wniosek co najmniej 140

 Trybunał [Konstytucyjny](#)
członków. [Konstytucyjny](#)

49. Rada Ministrów i administracja rządowa

Rada Ministrów jest drugim członem egzekutywy. Prowadzi politykę wewnętrzną i zagraniczną państwa oraz kieruje administracją rządową. Do Rady Ministrów należą sprawy polityki państwa, które nie są

 Trybunał [Konstytucyjny](#)
zastrzeżone dla innych organów. [Konstytucyjny](#)

50. Skład Rady Ministrów

Rada Ministrów składa się z:

- Prezesa Rady Ministrów,
- ministrów.

Mogą w niej być także:

- wiceprezesa Rady Ministrów,
- przewodniczący określonych w ustawach komitetów.

Prezes i wiceprezes Rady Ministrów mogą jednocześnie pełnić funkcję ministra. [Konstytucyjny](#)

51. Tryb powoływania Rady Ministrów

Podstawowy tryb:

1. Prezydent desygnuje Prezesa Rady Ministrów.
2. Premier proponuje skład Rady Ministrów.
3. Prezydent powołuje premiera i ministrów.
4. Premier przedstawia Sejmowi program działania rządu i wnosi o wotum zaufania.
5. Sejm udziela wotum zaufania bezwzględną większością głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów.

Jeżeli ten tryb się nie powiedzie, Konstytucja przewiduje kolejne tryby rezerwowe. W ostateczności, jeśli

nie uda się powołać rządu, Prezydent skraca kadencję Sejmu i zarządza wybory. [Konstytucyjny](#)

52. Główne uprawnienia Prezesa Rady Ministrów

Premier:

- reprezentuje Radę Ministrów,
- kieruje pracami Rady Ministrów,
- wydaje rozporządzenia,
- zapewnia wykonywanie polityki Rady Ministrów,
- określa sposoby wykonywania polityki rządu,
- koordynuje i kontroluje pracę członków Rady Ministrów,
- sprawuje nadzór nad samorządem terytorialnym w granicach prawa,

- jest zwierzchnikiem służbowym pracowników administracji rządowej. [Konstytucyjny](#)

53. Rola ministrów

Minister może:

- kierować określonym działem administracji rządowej,
- wykonywać zadania powierzone przez Prezesa Rady Ministrów,
- wydawać rozporządzenia, jeżeli ma ustawowe upoważnienie,
- kierować ministerstwem,
- ponosić odpowiedzialność polityczną przed Sejmem i konstytucyjną przed Trybunałem Stanu.

Minister kierujący działem administracji odpowiada za określony obszar spraw państwa, np. finanse, sprawiedliwość, edukację, obronę.

54. Sekretarze i podsekretarze stanu

Sekretarze stanu i podsekretarze stanu pomagają ministrowi w kierowaniu ministerstwem.

Najprościej:

- minister — członek Rady Ministrów, ponosi odpowiedzialność polityczną;
- sekretarz stanu — wysoki urzędnik polityczny, zastępuje ministra w określonym zakresie;
- podsekretarz stanu — także wysoki urzędnik w ministerstwie, wykonuje zadania powierzone przez ministra.

Sekretarze i podsekretarze nie są co do zasady członkami Rady Ministrów.

55. Zadania i kompetencje Rady Ministrów

Rada Ministrów:

- prowadzi politykę wewnętrzną i zagraniczną,
- kieruje administracją rządową,
- zapewnia wykonanie ustaw,
- wydaje rozporządzenia,
- koordynuje i kontroluje organy administracji rządowej,
- chroni interesy Skarbu Państwa,
- przygotowuje projekt budżetu,
- kieruje wykonaniem budżetu,
- zapewnia bezpieczeństwo wewnętrzne i zewnętrzne,
- prowadzi politykę zagraniczną,
- zawiera i wypowiada umowy międzynarodowe w zakresie przewidzianym prawem,

- kieruje sprawami obronności kraju. [Konstytucyjny](#)

56. Akty prawne Rady Ministrów i ministrów

Rada Ministrów może wydawać:

- rozporządzenia — akty powszechnie obowiązujące, wydawane na podstawie ustawy i w celu jej wykonania,
- uchwały — akty wewnętrzne.

Prezes Rady Ministrów może wydawać:

- rozporządzenia,
- zarządzenia.

Minister może wydawać:

- rozporządzenia,
- zarządzenia.

Rozporządzenia są aktami powszechnie obowiązującymi, ale tylko wtedy, gdy są wydane na podstawie szczegółowego upoważnienia ustawowego. Uchwały i zarządzenia mają charakter wewnętrzny i

obowiązują jednostki podległe organowi, który je wydał. [Konstytucyjny](#)

57. Odpowiedzialność Rady Ministrów

Rada Ministrów ponosi odpowiedzialność:

1. Polityczną przed Sejmem

Może dojść do:

- nieudzielenia wotum zaufania,
- konstruktywnego wotum nieufności wobec całej Rady Ministrów,
- wotum nieufności wobec ministra.

2. Solidarną

Członkowie Rady Ministrów odpowiadają przed Sejmem za działalność całego rządu.

3. Indywidualną

Minister odpowiada za sprawy należące do jego kompetencji.

4. Konstytucyjną

Członkowie Rady Ministrów mogą odpowiadać przed Trybunałem Stanu za naruszenie Konstytucji lub

ustaw oraz za przestępstwa popełnione w związku z zajmowanym stanowiskiem. [Konstytucyjny](#)

58. Urzędy centralne i administracja centralna

Administracja centralna obejmuje organy działające na obszarze całego państwa.

Przykłady:

- Rada Ministrów,
- Prezes Rady Ministrów,
- ministrowie,
- centralne organy administracji rządowej, np. Prezes UOKiK, Prezes GUS, Komendant Główny Policji.

Nie każdy organ centralny jest ministrem. Minister jest członkiem Rady Ministrów. Centralny organ administracji rządowej może podlegać premierowi albo właściwemu ministrowi.

59. Wojewoda

Wojewoda jest przedstawicielem Rady Ministrów w województwie. Konstytucja wskazuje to w art. 152.

 Trybunał

Konstytucyjny

Wojewoda pełni kilka podstawowych funkcji:

- przedstawiciel Rady Ministrów w województwie,
- zwierzchnik administracji zespolonej,
- organ nadzoru nad jednostkami samorządu terytorialnego,
- organ wyższego stopnia w określonych sprawach administracyjnych,
- reprezentant Skarbu Państwa w zakresie określonym ustawami,
- organ odpowiedzialny za bezpieczeństwo i porządek publiczny w województwie w zakresie ustawowym.

60. Kompetencje wojewody

Wojewoda:

- wykonuje politykę Rady Ministrów w województwie,
- koordynuje administrację rządową w województwie,
- kieruje administracją zespoloną,
- kontroluje wykonywanie zadań administracji rządowej,
- sprawuje nadzór nad samorządem terytorialnym z punktu widzenia legalności,
- wydaje akty prawa miejscowego,
- może wydawać rozporządzenia porządkowe w szczególnych przypadkach,
- reprezentuje rząd w terenie.

Wojewoda może kontrolować wykonywanie zadań przez administrację zespoloną oraz zadania z zakresu administracji rządowej wykonywane przez samorząd. W szczególnie uzasadnionych przypadkach może też kontrolować organy administracji niezespolonej.

61. Administracja zespolona w województwie

Administracja zespolona to terenowa administracja rządowa podporządkowana wojewodzie.

Przykłady:

- Komendant Wojewódzkiej Policji,
- Komendant Wojewódzkiej Państwowej Straży Pożarnej,
- Kurator Oświaty,
- Wojewódzki Inspektor Nadzoru Budowlanego,
- Wojewódzki Inspektor Farmaceutyczny,
- Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska.

Cechy administracji zespolonej:

- działa w województwie,
- podlega zwierzchnictwu wojewody,
- jest koordynowana przez wojewodę,
- często działa przez urząd wojewódzki albo własne inspekcje, służby i straże.

Wojewoda jako zwierzchnik administracji zespolonej kieruje nią, koordynuje ją, kontroluje jej działalność, zapewnia warunki skutecznego działania i ponosi odpowiedzialność za rezultaty jej działania.

62. Administracja niezespolona

Administracja niezespolona to terenowe organy administracji rządowej, które nie są podporządkowane wojewodzie, lecz właściwemu ministrowi albo centralnemu organowi administracji rządowej.

Przykłady:

- dyrektorzy izb administracji skarbowej,
- naczelnicy urzędów skarbowych,
- naczelnicy urzędów celno-skarbowych,
- dyrektorzy urzędów statystycznych,
- dyrektorzy urzędów morskich,
- dyrektorzy okręgowych urzędów miar,
- regionalni dyrektorzy ochrony środowiska,
- niektóre organy Straży Granicznej,
- powiatowi lekarze weterynarii w zakresie ustawowym.

Administracja niespolona jest tworzona wtedy, gdy przemawia za tym ogólnopństwowy charakter zadań albo zasięg działania przekraczający obszar jednego województwa.

Najważniejsza różnica egzaminacyjna:

- administracja zespolona — pod zwierzchnictwem wojewody;
- administracja niespolona — podporządkowana ministrowi albo centralnemu organowi administracji rządowej.

Przykład: Komendant Wojewódzkiej Policji to administracja zespolona. Dyrektor Izby Administracji Skarbowej to administracja niespolona.

63. Władza sędziowska w RP — zasady ustrojowe

Najważniejsze zasady:

1. Odrębność i niezależność sądów i trybunałów

Sądy i trybunały są władzą odrębną i niezależną od innych władz. Oznacza to, że nie powinny być podporządkowane Sejmowi, rządowi ani Prezydentowi w zakresie orzekania.

2. Niezawisłość sędziowska

Sędzia w sprawowaniu urzędu podlega tylko Konstytucji i ustawom. Nie może być naciskany przez polityków, przełożonych, media ani strony postępowania.

3. Nieusuwalność sędziów

Sędziowie są nieusuwalni. Usunięcie sędziego, zawieszenie albo przeniesienie wbrew jego woli może nastąpić tylko na podstawie orzeczenia sądu i w przypadkach określonych ustawą.

4. Prawo do sądu

Każdy ma prawo do sprawiedliwego i jawnego rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki przez właściwy, niezależny, bezstronny i niezawisły sąd.

5. Dwuinstancyjność

Postępowanie sądowe jest co najmniej dwuinstancyjne. Oznacza to, że strona powinna mieć możliwość zaskarżenia orzeczenia do sądu wyższej instancji.

Trybunał
Konstytucyjny

Trybunał
Konstytucyjny

Te zasady wynikają między innymi z art. 45 oraz art. 173–180 Konstytucji. [Konstytucyjny](#)

[Konstytucyjny](#)

64. Struktura władzy sędziowskiej

Władza sędziowska obejmuje:

Sądy:

- Sąd Najwyższy,
- sądy powszechne,
- sądy administracyjne,
- sądy wojskowe.

Trybunały:

- Trybunał Konstytucyjny,
- Trybunał Stanu.

Do tego ważną rolę pełni Krajowa Rada Sądownictwa, choć sama nie jest sądem. Stoi na straży niezależności sądów i niezawisłości sędziów.

65. Najważniejsze porównania do zapamiętania**Trybunał Konstytucyjny a Trybunał Stanu**

TK bada zgodność prawa z Konstytucją. TS sędzi najwyższych funkcjonariuszy państwa za naruszenie Konstytucji lub ustaw.

Sąd Najwyższy a Naczelny Sąd Administracyjny

SN nadzoruje orzecznictwo sądów powszechnych i wojskowych. NSA jest najwyższym sądem administracyjnym i kontroluje administrację publiczną.

Sądy powszechne a sądy administracyjne

Sądy powszechne rozpoznają sprawy cywilne, karne, rodzinne, pracy i gospodarcze. Sądy administracyjne kontrolują legalność działania administracji publicznej.

NIK a RPO

NIK kontroluje działalność organów i gospodarowanie środkami publicznymi. RPO chroni prawa i wolności człowieka i obywatela.

Interpelacja a zapytanie

Interpelacja dotyczy spraw poważniejszych i szerszych. Zapytanie dotyczy spraw bardziej konkretnych i bieżących.

Wotum nieufności a wotum zaufania

Wotum nieufności to odebranie poparcia rządowi albo ministrowi. Wotum zaufania to potwierdzenie, że Sejm popiera Radę Ministrów.

Administracja zespolona a niezespolona

Zespolona podlega wojewodzie. Niezespolona podlega ministrowi albo centralnemu organowi administracji.

Adwokat/radca prawny a notariusz

Adwokat i radca reprezentują strony i udzielają pomocy prawnej. Notariusz sporządza czynności notarialne i zapewnia bezpieczeństwo obrotu prawnego.

Komornik a sąd

Sąd rozstrzyga sprawę. Komornik wykonuje orzeczenie sądu w drodze egzekucji.

dobra a bardziej skondensowane ile trwają kadencje kto wybiera itd tak żeby było tego możliwie mało do zapamiętania

To ma być takie średnio rozbudowane żeby było łatwo zapamiętać i żeby to ogarnąć na spokojnie ale też bez przesady pomysł przeanalizuj

Zawężę to do „minimum egzaminacyjnego”: kadencja, kto powołuje/wybiera, podstawowa funkcja i jedna rzecz wyróżniająca. Pominę detale, które są mało prawdopodobne jako pytanie główne.

Najlepszy układ będzie przez „liczby kadencji”, a dopiero potem przez organy. Wtedy zamiast uczyć się 30 haseł osobno, zapamiętujesz: 4 lata, 5 lat, 6 lat, 9 lat i „bez kadencji”.

Tak bym to skondensował: nie ucz się wszystkiego jako osobnych definicji. Ucz się przez schemat: **kadencja** → **kto wybiera/powołuje** → **po co ten organ istnieje**. To jest dużo łatwiejsze do odtworzenia na piśmie.

Stan według aktualnych przepisów na czerwiec 2026 r.

1. Najważniejsze kadencje — do zapamiętania liczbami

Kadencja	Organ / osoba	Kto wybiera albo powołuje	Sens funkcji
4 lata	Sejm	Naród w wyborach	główna izba ustawodawcza, kontroluje rząd
4 lata	Senat	Naród w wyborach	druga izba, poprawia/odrzuca ustawy
4 lata	wybrani członkowie KRS	różnie zależnie od grupy członków	ochrona niezależności sądów i niezawisłości sędziów
kadencja Sejmu	Trybunał Stanu	Sejm wybiera zastępców przewodniczącego i członków	odpowiedzialność konstytucyjna najwyższych osób w państwie
5 lat	Prezydent RP	Naród w wyborach powszechnych	głowa państwa, gwarant ciągłości władzy
5 lat	RPO	Sejm za zgodą Senatu	ochrona praw i wolności człowieka i obywatela
5 lat	RPD	Sejm za zgodą Senatu	ochrona praw dziecka
5 lat	Prezes UOKiK	Prezes Rady Ministrów	ochrona konkurencji i konsumentów
6 lat	Prezes NIK	Sejm za zgodą Senatu	kontrola państwa i wydatków publicznych
6 lat	KRRiT	Sejm, Senat i Prezydent	media, wolność słowa, interes publiczny w radiofonii i TV
6 lat	I Prezes Sądu Najwyższego	Prezydent spośród kandydatów SN	kieruje Sądem Najwyższym
6 lat	Prezes NSA	Prezydent spośród kandydatów NSA	kieruje Naczelnym Sądem Administracyjnym
9 lat	sędzia Trybunału Konstytucyjnego	Sejm	kontrola zgodności prawa z Konstytucją

Najłatwiej zapamiętać tak: **parlament 4, Prezydent i rzecznicy 5, kontrola/media/najwyższe sądy 6, TK 9**. Sejm ma 460 posłów, Senat 100 senatorów, a wybory do Sejmu są powszechne, równe,

bezpośrednie, proporcjonalne i tajne; do Senatu powszechne, bezpośrednie i tajne. ^{Sejm} Prezydent jest wybierany przez Naród na 5 lat i może być wybrany ponownie tylko raz. ^{Sejm}

2. Wybory — czynne i bierne prawo wyborcze

To jest bardzo prawdopodobne na egzaminie.

Funkcja	Czynne prawo wyborcze	Bierne prawo wyborcze
wyborca	18 lat	—
poseł	18 lat	21 lat
senator	18 lat	30 lat
Prezydent RP	18 lat	35 lat

Czynne prawo wyborcze to prawo głosowania. Bierne prawo wyborcze to prawo kandydowania. Kodeks wyborczy wskazuje między innymi progi 21 lat do Sejmu, 30 lat do Senatu i 35 lat na Prezydenta. ^{SIP Lex}

3. Parlament — minimum do zapamiętania

Sejm: 460 posłów, kadencja 4 lata, wybierany przez Naród. Najważniejsze funkcje: ustawodawcza, kontrolna, kreacyjna. Sejm uchwała ustawy, kontroluje Radę Ministrów i uczestniczy w powoływaniu niektórych organów państwa.

Senat: 100 senatorów, kadencja 4 lata, wybierany przez Naród. Jego najważniejsza rola to udział w procesie ustawodawczym. Po uchwaleniu ustawy przez Sejm Senat może ją przyjąć, odrzucić, wprowadzić poprawki albo nie zrobić nic. Jeśli Senat milczy przez 30 dni, ustawę uznaje się za przyjętą w brzmieniu sejmowym.

Marszałek Sejmu: wybierany przez Sejm. Kieruje pracami Sejmu, przewodniczy obradom, reprezentuje Sejm, strzeże praw Sejmu. W szczególnych sytuacjach może tymczasowo wykonywać obowiązki Prezydenta.

Marszałek Senatu: wybierany przez Senat. Kieruje pracami Senatu i reprezentuje Senat. Tradycyjnie Senat jest kojarzony z opieką nad Polonią.

Mandat wolny: poseł reprezentuje cały Naród, a nie tylko swój okręg, partię albo wyborców. Nie wiąże go instrukcje wyborców.

Niepołączalność: mandatu posła nie można łączyć z pewnymi funkcjami, np. sędziego, prokuratora, Prezesa NIK, RPO, RPD, członka KRRiT, ambasadora, urzędnika administracji rządowej.

Interpelacja: poważniejsza sprawa publiczna, kierowana do rządu.

Zapytanie poselskie: sprawa bardziej konkretna, jednostkowa, bieżąca.

Wotum nieufności: Sejm może odwołać rząd albo ministra. Wobec całej Rady Ministrów jest to **konstruktywne wotum nieufności**, czyli trzeba wskazać nowego premiera. To stabilizuje państwo, bo nie wystarczy obalić rządu — trzeba mieć większość dla nowego.

4. Prezydent RP — minimum

Prezydent ma **5-letnią kadencję**, wybierany jest przez Naród, maksymalnie może pełnić urząd przez dwie kadencje. Kandydat musi mieć co najmniej 35 lat.

Najważniejsze funkcje Prezydenta:

Obszar	Co robi Prezydent
wobec Sejmu i Senatu	zarządza wybory, zwołuje pierwsze posiedzenie, podpisuje ustawy, może dać weto, może skierować ustawę do TK
wobec rządu	desygnuje i powołuje premiera, powołuje ministrów, przyjmuje dymisję rządu
obronność	jest najwyższym zwierzchnikiem Sił Zbrojnych
prawo	ma inicjatywę ustawodawczą, stosuje prawo łaski, powołuje sędziów
reprezentacja	reprezentuje państwo na zewnątrz

Prerogatywy to akty Prezydenta niewymagające kontrasygnaty premiera. Przykłady: powoływanie sędziów, stosowanie prawa łaski, zarządzanie wyborów, inicjatywa ustawodawcza, weto, skierowanie ustawy do TK, powołanie premiera.

Odpowiedzialność Prezydenta: nie odpowiada politycznie przed Sejmem. Może odpowiadać przed Trybunałem Stanu za naruszenie Konstytucji, ustawy albo za przestępstwo. Podstawowe kompetencje Prezydenta, zasady wyboru i odpowiedzialność wynikają z Konstytucji.

5. Rada Ministrów i administracja rządowa

Rada Ministrów nie ma jednej sztywnej kadencji jak Prezydent. Jej funkcjonowanie zależy od zaufania Sejmu. Rząd może działać do dymisji, konstruktywnego wotum nieufności, końca kadencji Sejmu albo innych przypadków konstytucyjnych.

Organ	Kto powołuje	Co robi
Prezes Rady Ministrów	Prezydent, potem potrzebne wotum zaufania Sejmu	kieruje rządem
ministrowie	Prezydent na wniosek premiera	kierują działami administracji
sekretarze/podsekretarze stanu	funkcje pomocnicze w ministerstwach	pomagają ministrowi, nie są zasadniczo członkami RM
wojewoda	Prezes RM na wniosek ministra właściwego ds. administracji publicznej	przedstawiciel rządu w województwie

Wojewoda nie ma klasycznej kadencji. Jest powoływany i odwoływany przez Prezesa Rady Ministrów na wniosek ministra właściwego do spraw administracji publicznej.

Administracja zespolona: podlega wojewodzie, np. Komendant Wojewódzkiej Policji, Komendant Wojewódzkiej PSP, kurator oświaty, wojewódzki inspektor nadzoru budowlanego.

Administracja niezespolona: nie podlega wojewodzie, tylko ministrowi albo centralnemu organowi, np. dyrektor izby administracji skarbowej, urzędy skarbowe, urzędy statystyczne.

Do zapamiętania jednym zdaniem: **zespolona = wojewoda spina ją w województwie; niezespolona = idzie pionowo do ministra lub organu centralnego.**

6. Sądy i trybunały — minimum

Organ	Kadencja / powołanie	Funkcja
sędziowie sądów	powołuje Prezydent na wniosek KRS, co do zasady bez kadencji	orzekanie
Sąd Najwyższy	I Prezes SN na 6 lat	nadzór nad sądami powszechnymi i wojskowymi w zakresie orzekania
sądy powszechne	brak kadencji sądu	sprawy cywilne, karne, rodzinne, pracy, gospodarcze
sądy administracyjne	Prezes NSA na 6 lat	kontrola administracji publicznej
sądy wojskowe	brak kadencji sądu	sprawy wojskowe
TK	15 sędziów, każdy na 9 lat, wybiera Sejm	bada zgodność prawa z Konstytucją
TS	wybierany przez Sejm na czas kadencji Sejmu	sądzi najwyższe osoby za delikty konstytucyjne

Trybunał Konstytucyjny ma 15 sędziów wybieranych indywidualnie przez Sejm na 9 lat, bez ponownego wyboru. ^{Sejm} Trybunał Stanu składa się z przewodniczącego, dwóch zastępców i 16 członków; zastępców i członków wybiera Sejm na czas swojej kadencji. ^{SJP Lex}

Najważniejsze zasady sądów:

- niezależność sądów,
- niezawisłość sędziów,
- dwuinstancyjność,
- prawo do sądu,
- jawność postępowania, z wyjątkami.

7. KRS, NIK, RPO, RPD, KRRiT — najważniejsze

Organ	Kadencja	Kto wybiera/powołuje	Co zapamiętać
KRS	wybrani członkowie 4 lata	skład mieszany: sędziowie, parlamentarzyści, przedstawiciele organów	stoi na straży niezależności sądów i niezawisłości sędziów
NIK	Prezes NIK 6 lat	Sejm za zgodą Senatu	kontrola państwa: legalność, gospodarność, celowość, rzetelność
RPO	5 lat	Sejm za zgodą Senatu	broni praw i wolności człowieka i obywatela
RPD	5 lat	Sejm za zgodą Senatu	broni praw dziecka
KRRiT	6 lat	Sejm 2 członków, Senat 1, Prezydent 2	media, wolność słowa, prawo do informacji

Prezes NIK jest powoływany przez Sejm za zgodą Senatu na 6 lat i może być ponownie powołany tylko

^{Najwyższa Izba}

raz. ^{Kontroli.}

RPO jest powoływany przez Sejm za zgodą Senatu na 5 lat. ^{BIP RPO} RPD ma 5-letnią

kadencję liczoną od złożenia ślubowania przed Sejmem. Dziecka
lat. ISAP

Kadencja członków KRRiIT trwa 6

8. UOKiK, prokuratura, SOP

Organ	Kadencja / powołanie	Funkcja
Prezes UOKiK	5 lat, powołuje Prezes RM	ochrona konkurencji i konsumentów
Prokuratura	brak jednej kadencji organu	ściganie przestępstw, stanie na straży praworządności
SOP	komendanta powołuje Prezes RM w uzgodnieniu z Prezydentem, na wniosek ministra spraw wewnętrznych	ochrona najważniejszych osób i obiektów

Prezes UOKiK jest powoływany przez Prezesa Rady Ministrów na 5-letnią kadencję. Komendanta SOP powołuje i odwołuje Prezes Rady Ministrów w uzgodnieniu z Prezydentem, na wniosek ministra właściwego do spraw wewnętrznych.

9. Zawody prawnicze — tu raczej nie ucz się kadencji

Przy tych zawodach ważniejsze jest **co robią**, a nie kadencja.

Zawód	Najkrócej
adwokat	obrona w sprawach karnych, reprezentacja, porady prawne
radca prawny	porady, reprezentacja, obsługa prawna; bardzo podobny do adwokata
notariusz	akty notarialne, poświadczenia, bezpieczeństwo obrotu prawnego
komornik	wykonuje orzeczenia sądowe, prowadzi egzekucję
rzecznik patentowy	patenty, znaki towarowe, wzory przemysłowe
doradca podatkowy	podatki, deklaracje, reprezentacja przed organami podatkowymi i WSA/NSA

Najprościej: **adwokat/radca pomagają w sporze, notariusz zabezpiecza czynność, komornik wykonuje wyrok, rzecznik patentowy chroni wynalazki i znaki, doradca podatkowy ogarnia podatki.**

10. Minimalna wersja do powtórzenia przed egzaminem

Do wkucia jako rdzeń:

Sejm — 460 posłów, 4 lata, wybory powszechne, równe, bezpośrednie, proporcjonalne, tajne. Kontroluje rząd.

Senat — 100 senatorów, 4 lata, druga izba. Ma 30 dni na ustawę.

Prezydent — 5 lat, wybiera Naród, maksymalnie 2 kadencje, kandydat 35 lat. Podpisuje ustawy, może wetować, powołuje premiera, jest zwierzchnikiem sił zbrojnych.

Rada Ministrów — brak sztywnej kadencji, zależy od zaufania Sejmu. Prowadzi politykę państwa i administrację rządową.

Wojewoda — bez kadencji, powołuje premier. Reprezentuje rząd w województwie i nadzoruje samorząd pod względem legalności.

TK — 15 sędziów, 9 lat, wybiera Sejm. Bada zgodność prawa z Konstytucją.

TS — wybierany przez Sejm na czas kadencji Sejmu. Odpowiedzialność konstytucyjna najwyższych osób.

KRS — wybrani członkowie 4 lata. Chroni niezależność sądów i niezawisłość sędziów.

NIK — Prezes 6 lat, Sejm za zgodą Senatu. Kontrola państwa i pieniędzy publicznych.

RPO — 5 lat, Sejm za zgodą Senatu. Prawa i wolności obywateli.

RPD — 5 lat, Sejm za zgodą Senatu. Prawa dziecka.

KRRiT — 6 lat, Sejm/Senat/Prezydent. Media, wolność słowa, prawo do informacji.

UOKiK — Prezes 5 lat, powołuje premier. Konkurencja i konsumenci.

Najbardziej opłacalna pamięciówka: **4 — parlament, 5 — Prezydent/RPO/RPD/UOKiK, 6 — NIK/KRRiT/szefowie najwyższych sądów, 9 — TK.**